

שער רביעי:

התנדבות ומעורבות כביטוי לאזרחות

"תעודת הנוער, וכן תעודת כל איש טוב במדינה - היא להרבות אור, לעשות קצת יותר ממה שהמדינה מחייבת אותו..." (דוד בן גוריון)

אחד מהיעדים העיקריים של החינוך לאזרחות הוא טיפוח בני נוער בעלי תחושת השתייכות לחברה ולמדינה, מעורבים ואכפתיים. טיבה של חברה דמוקרטית מותנה במידת מעורבותם של אזרחיה ולכן אף על פי שהכוח להצביע ולהשפיע הינו בעל ערך רב, לא די בכך. שער זה עוסק בנושא המעורבות החברתית, באפשרויות ובהזדמנויות לתרום, להשפיע ולהתנדב בתבונה.

פעילות מס' 13: אזרחות פעילה

פעילות מס' 14: לצאת מהבועה

פעילות מס' 15: להתנדב בתבונה

פעילות מס' 16: מצביע - משפיע

אזרחות פעילה

מטרות:

- לאפשר למשתתפים לבחון את תחומי מעורבותם החברתית.
- לברר מה בין אזרחות פסיבית לאזרחות פעילה.

עזרים:

- בריסטולים, כלי כתיבה.
- מדבקות בצבעים שונים (לפחות 7-8 צבעים).

מהלך הפעילות

שלב א' – זוגי במליאה

המשתתפים יתחלקו לזוגות ויספרו אחד לשני על חוויה משמעותית שהיו מעורבים בה בעת פעילות התנדבותית (התרמה, חונכות, תנועת נוער, מחויבות אישית, חלוקת מזון ועוד).

כל אחד מבני הזוג מספר במליאה על החוויה ששמע מבן זוגו, ומתייחס לשאלות הבאות:

- מדוע בחר לספר אירוע זה?
- אילו רגשות נלוו לחוויית ההתנדבות?

שלב ב' – קבוצתי

המשתתפים מתחלקים לקבוצות בנות 4-5 משתתפים. כל קבוצה מקבלת בריסטול וכן מדבקות במספר צבעים. כל צבע מייצג מסגרת פעילות בה משתתפים בני הנוער (לדוגמה: כיתה, בית ספר, תנועת נוער, משפחה, קהילה, ארגונים אחרים). כל משתתף ידביק על גבי הבריסטול את המדבקות המייצגות את המסגרות בהן הוא פעיל.

שאלות לדיון:

1. איזו תמונת מצב עולה מפיזור המדבקות על הבריסטול?
2. באילו מסגרות אתם נוטים לפעול? מדוע?
3. מה הם תחומי הפעילות ההתנדבותית המועדפת עליכם בכל אחת מהמסגרות שמופיעות על הבריסטול?

הקבוצה תגבש עמדה בנוגע לשאלה הבאה, ותציג אותה במליאה:

- מדוע חשוב לנו לצאת להתנדבות? מה מניע אותנו להתנדב ומה עלול למנוע מאיתנו להתנדב?

שלב ג' – במליאה

- דיווח הקבוצות.

שאלות לדיון:

1. מהם תחומי הפעילות המועדפים העולים מהתמונה הקבוצתית?
2. לאור דיווחי הקבוצות, מה עשוי לעודד בני נוער להתנדב?
3. באילו תחומים נוספים חשוב לפעול על מנת להיות מעורבים בחברה הישראלית?
4. באיזה אופן עשייה חברתית עשויה לתרום למילוי צרכים אישיים (השתייכות, מעמד, יוקרה, תחושת משמעותיות, מומחיות)?
5. מעורבות חברתית פירושה נתינה לזולת ולחברה, אך גם מימוש עצמי וצמיחה. האם אתם מסכימים עם אמירה זו? הסבירו מה משמעותה עבורכם כאזרחים ולחברה הישראלית.
6. בדו"ח קרמניצר "להיות אזרחים" (1997) – נאמר כי: "אצל חלק ניכר מן הישראלים תפיסת האזרחות היא בעיקרה פסיבית ועדיין לא קנתה לה אחיזה מספקת התפיסה שלפיה אזרחות היא העצמה לפעילות ענפה בתחום החברתי והפוליטי, המתבטאת ביכולות להשפיע על עיצוב התחום הציבורי". מה, לדעתכם, ההבדל בין אזרחות פסיבית לאזרחות פעילה? הביאו דוגמאות.
7. ישנן מדינות המתנות את קבלת האזרחות בתנאים שונים (ידיעת השפה, ידיעת הסמלים, בקיאות בחוקים בסיסיים, התנדבות בקהילה). האם לדעתכם יש לחייב אזרחים לפעילות בקהילה לפני קבלת האזרחות?
8. האם יש לחייב בני נוער לעשות דבר מה לפני קבלת תעודת זהות? אם כן, מה יש לחייב אותם לעשות? מדוע?
9. מה, לדעתכם, חשוב, כדאי ורצוי לעשות כדי לממש את היותכם אזרחי ישראל?

לצאת מהבועה*

הפעילות מיועדת לצוות החינוכי* ולבני נוער. הנספחים מותאמים לאוכלוסיות היעד השונות.

מטרות:

- לבחון ביטויים מעשיים של מעורבות אזרחית.
- לעורר מודעות בקרב בני הנוער לחשיבות של אחריות ומעורבות אזרחית בחברה דמוקרטית.

עזרים:

- נספח מס' 1: רשימת אירועים לבני נוער – כמספר משתתפים.
- נספח מס' 2: רשימת אירועים לצוות החינוכי.
- נספח מס' 3: טבלה אישית – כמספר המשתתפים.

מהלך הפעילות

שלב א' – במליאה

המנחה יחלק למשתתפים את מילות השיר "יושבים בבית קפה..."
ניתן למצוא את השיר בכתובות הבאות:

אתר שירונט: <http://www.shiron.net/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=429&wrkid=1552>

אתר יוטיוב: <http://www.youtube.com/watch?v=mal14tElaiE>

שאלות לדיון:

1. מה דעתכם על המסרים בשיר? אילו תחושות מתוארות בו?
2. האם זו המציאות המוכרת לכם?
3. למה הכוונה ב"להרגיש בתוך בועה"? מה המחירים ומה הרווחים של סיטואציה כזאת מן ההיבט האישי ומן ההיבט של כלל החברה?
4. כבני נוער, מה ניתן לעשות כדי לצאת מן "הבועה"?

שלב ב' – אישי

כל משתתף מקבל רשימת אירועים (נספח מס' 1) וכן טבלה אישית (נספח מס' 3) ומתבקש לציין כיצד היה מגיב על כל אחד מהאירועים.

שלב ג' – קבוצתי

המשתתפים יתחלקו לקבוצות (בנות 4-6 חברים). כל קבוצה תקבל את כרטיס המשימה שלהלן ותעבוד על פיו.

* מומלץ לשלב את הפעילות בתהליך הכנת הצוות החינוכי לקראת הפעלת התוכנית ולהתאים את השאלות לדיון (ראו שער חמישי).

* הפעילות עובדה ע"פ "הפעלת פתיחה", מתוך: ערבות ומעורבות, מינהל חברה ונוער, 2001.

כרטיס משימה קבוצתית

הציגו בסבב את המיון שכל אחד מכם עשה בטבלה האישית וציינו אילו אירועים בחרתם בקטגוריה "איכפת לי" ומה היו תגובותיכם. רכזו את הנתונים על פי השאלות הבאות:

1. מהם הנושאים שעליהם בחרו רוב חברי הקבוצה להגיב?
2. אילו נושאים לא נבחרו? מדוע?
3. אילו תגובות הוצעו?
4. מה היו התגובות – האם הן חזרו על עצמן? באילו נושאים הופיעו תגובות מגוונות ובאילו נושאים היו תגובות דומות? על מה הדבר מעיד?
5. לאחר הבירור, בחרו 3-4 אירועים שאתם מסכימים כי הם הנושאים שחשוב לכם כבני נוער להגיב עליהם או לפעול למענם ורשמו אותם על בריסטול.
התכוננו להציג במליאה את האירועים, התגובות והנימוקים שעלו בדיון.

שלב ג' – במליאה

דיווח נציגי הקבוצות.

שאלות לדיון:

1. מה ניתן ללמוד על "מידת האכפתיות" שלכם כבני נוער?
2. על אילו נושאים בחרו רוב המשתתפים להגיב?
3. מה הופך אירוע שאיכפת לנו ממנו לאירוע שנגיב עליו? הביאו דוגמאות שעוררו אתכם לתגובה מיידית וספרו כיצד פעלתם.
4. עד כמה אתם כבני נוער הינכם פעילים ומגיבים על התרחשויות שאיכפת לכם מהם (על פי מה שעלה בדיוני הקבוצות)?
5. לגבי התגובות שבחרתם, האם יש סוג תגובה עדיף בעיניכם?
6. האם תמיד נכון להגיב כך?
7. באילו תנאים הייתם מגיבים אחרת?
8. מה היה קורה לו כולם היו מגיבים כך? הביאו דוגמאות.
9. מהי דמותה של חברה שכל חבריה אדישים ודואגים לענייניהם האישיים בלבד?
10. מהי דמותה של חברה שכל חבריה אכפתיים ומעורבים?
11. איך הייתם מאפיינים את החברה הישראלית (אדישה, מעורבת, אכפתית)? תנו דוגמאות.
12. האם אתם חשים כי ביכולתכם כבני נוער להשפיע על נושאים החשובים בעיניכם? כיצד?
13. מה מונע מכם להיות פעילים? מה או מי יכול לסייע לכם כדי שתוכלו להשפיע?

1. פנו אלי בבקשה לקחת חלק בפעילות מועצת התלמידים.
2. במהלך הטיול השנתי עברנו ליד אתרים היסטוריים ואנדרטאות מוזנחים, שבהם עזובה ולכלוך.
3. המבחן שהתקיים היום היה לא הוגן וכלל חומר שלא למדנו. אני מאמין שתלמידים רבים נכשלו.
4. צפיתי במהדורת החדשות וראיתי דיון בכנסת מלווה בקללות ובגידופים עסיסיים.
5. ביקרתי במועדון ביום שישי בלילה וראיתי כי בעלי חזות מזרחית לא הורשו להיכנס אליו.
6. חברי יוצאים להפגנה בעד או נגד פינוי יישובים ביהודה ושומרון.
7. למעון ליתומים בקרבת ביתי נשקפת סכנת סגירה בשל מחסור בכוח אדם, ומחפשים מתנדבים לעזרה בשעות אחר הצהריים.
8. במרכז העיר התנהל ויכוח בין בני נוער דתיים וחילוניים בנושא פתיחת מועדון נוער בערב שבת.
9. ראש העיר החליט לבטל את אירועי יום העצמאות בשל קיצוצים בתקציב.
10. אנשי ציבור בכירים נאשמים בעבירות של שחיתות ציבורית (כספים, מינוי משרות למקורבים).
11. מתקרבות הבחירות, ופונים אלי להצטרף לפעילות נוער מפלגתית.
12. לנוכח גילויי גזענות רבים במקומות שונים בעולם, מבקש אחד האתרים באינטרנט תגובות ומכתבי מחאה.
13. מועצת התלמידים הארצית מארגנת הגשת עצומה לשר החינוך בנוגע למתכונת הרצויה של בחינות הבגרות.
14. חברי מתגייסים למאבק למען שחרור גלעד שליט.
15. קראתי נתונים בעיתון המעידים על ירידה באחוזי הגיוס לצה"ל.
16. מאות פועלים בצפון הארץ מובטלים בשל העברת ייצור מדי צה"ל והמשטרה לסין.
17. מאות חרדים מונעים פתיחת חניונים בשבת בירושלים.
18. חנות לממכר מזון לא כשר נפתחה במרכז העיר והיא פועלת בכל ימות השבוע.
19. במועדון השכונתי התרחש אירוע אלים - נשלפו סכינים ומספר בני נוער נפגעו קשה.

1. במהלך טיול עברנו ליד אתרים היסטוריים ואנדרטאות מוזנחים, שבהם עזובה ולכלוך.
2. הלכתי ברחוב / בשכונה וראיתי כלב שהלך עם בעליו, עושה את צרכיו באמצע המדרכה.
3. צפיתי במהדורת החדשות וראיתי דיון בכנסת מלווה בקללות ובגידופים עסיסיים.
4. ביקרתי במועדון ביום שישי בלילה וראיתי כי בעלי חזות מזרחית לא הורשו להיכנס אליו.
5. קראתי בעיתון מאמר שעסק בפער בין משכורות עתק של בכירים בשוק הציבורי לבין משכורותיהם של עובדים זוטרים.
6. חברי יוצאים להפגנה בעד או נגד פינוי יישובים ביהודה ושומרון.
7. למעון ליתומים בקרבת ביתי נשקפת סכנת סגירה בשל מחסור בכוח אדם, ומחפשים מתנדבים לעזרה בשעות אחר הצהריים.
8. במרכז העיר התנהל ויכוח בין דתיים וחילוניים בנושא פתיחת מועדון בערב שבת.
9. ראש העיר החליט לבטל את אירועי יום העצמאות בשל קיצוצים בתקציב.
10. אנשי ציבור בכירים נאשמים בעבירות של שחיתות ציבורית (כספים, מינוי משרות למקורבים).
11. מתקרבות הבחירות, ופונים אלי להצטרף לפעילות מפלגתית.
12. לנוכח גילויי גזענות רבים במקומות שונים בעולם, מבקש אחד האתרים באינטרנט תגובות ומכתבי מחאה.
13. דו"ח מבקר המדינה האחרון מצביע על אפליה לרעה בהקצאת משאבים לעיירות פיתוח ולמגזר הערבי.
14. קבוצת עולים בעירך מפעילה מערכת חינוך משלים המיועדת לילדי עולי חבר המדינות בלבד.
15. חברי מתגייסים למאבק פעיל למען שחרור גלעד שליט.
16. קראתי נתונים בעיתון המעידים על ירידה באחוזי הגיוס לצה"ל.
17. מאות פועלים בצפון הארץ מובטלים בשל העברת ייצור מדי צה"ל והמשטרה לסין.
18. מאות חרדים מונעים פתיחת חניונים בשבת בירושלים.
19. חנות לממכר מזון לא כשר נפתחה במרכז העיר והיא פועלת בכל ימות השבוע.
20. לאחרונה התרחשו מקרים אלימים בהם מעורבים בני נוער מאזור מגורי.

אינפת לי		לא אינפת לי	אירוע
מגיב, כיצד?	לא מגיב		מס'
			.1
			.2
			.3
			.4
			.5
			.6
			.7
			.8
			.9
			.10
			.11
			.12
			.13
			.14
			.15

להתנדב בתבונה*

הפעילות שלפניכם עוסקת בשאלת תפקידה של החברה האזרחית ובמקומם של בני הנוער בתוכה באמצעות משחק סימולציה ודיון במשמעויות שעולות במהלכו. מטרתה לעודד את בני הנוער להתנדב מתוך שיקול דעת לפעילות משמעותית במסגרת ארגוני החברה האזרחית: להיות מעורים בתפיסות העולם של הארגון, לתת את דעתם על בעיות ערכיות העשויות לנבוע מבחירת דרך פעולה אחת במקום אחרת ולתפקד כ"מתנדבים נבונים".

משחק סימולציה "מגייסים משאבים לפרויקט קהילתי"

מטרות:

- להכיר ולהבין מושגים הקשורים לפעילות החברה האזרחית והמגזר השלישי.
- לעמוד על כיווני פעולה אפשריים של ארגוני החברה האזרחית ועל היתרונות והחסרונות של כל אחד מהם עבור הפרט, הקהילה, החברה, המדינה והארגון עצמו.
- לחדד את הערנות של בני הנוער לגבי אופי הפעילות של הארגונים שבמסגרתם הם מתנדבים ולעודד אותם להתנדבות מתוך שיקול דעת.

עזרים:

- כרטיסי מטלה לקבוצות
- כרטיסי פרויקטים
- כרטיסי ארגונים
- נספח: המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל (העשרה למנחה)

תקציר מהלך המשחק:

- שלב א':** המנחה מתאר את כללי המשחק ואת האירוע.
- שלב ב':** המשתתפים מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:
- מועצת הנוער העירונית / היישובית (עד עשרה משתתפים בקבוצה).
 - נציגי ארגונים שונים (ציבוריים, מגזר שלישי, פרטיים). בכל קבוצה עד ארבעה משתתפים.
- שלב ג':** חברי כל קבוצה מקבלים כרטיסי מטלה וכרטיסי פרויקטים. בנוסף לכך מועצת הנוער מקבלת גם את כל כרטיסי הארגונים וכל ארגון מקבל רק את הכרטיס שלו. הקבוצות עורכות דיונים בהתאם להנחיות שבכרטיס המטלה שלהן.
- שלב ד':** קבוצת הנוער מתחלקת לצוותים. כל צוות נפגש עם אחת מקבוצות הארגונים ומנסה לשכנע את חבריה לתרום משאבים לפרויקט מסוים.
- שלב ה':** דיון מסכם:
- בתוצאות מהלך גיוס המשאבים.
 - בסוגיות הקשורות לפעילות במסגרת החברה האזרחית - יתרונות וחסרונות לפרט ולחברה.

* הפעילות עובדה על פי "להתנדב בתבונה", על סדר היום, גיליון מס' 53.

שלב א' – במליאה

המנחה מתאר את מהלך המשחק (לפי התקציר שלעיל) ואחר כך ואומר את הדברים הבאים:
מועצת הנוער העירונית (או היישובית – על פי העניין) התכנסה לישיבתה הראשונה בתחילת השנה, לאחר שחבריה ערכו במהלך הקיץ מיפוי צרכים ביישוב, סיכמו את הפעילות של השנה הקודמת, והכינו רשימת פעילויות ומשימות שהיו רוצים לעשות בשנה הבאה. בישיבה הנוכחית הם עוסקים בקידום שלושה פרויקטים (מתוך עשרה שהם התחייבו עליהם בשנה זו וידונו עליהם בישיבה הבאה). על מנת לקדם את השגת המטרות הם נערכים לגיוס משאבים מגופים שונים בקהילה.

שלב ב' – קבוצתי

- המשתתפים מתחלקים לקבוצות. כל קבוצה יושבת במקום מוגדר משלה בחדר (מומלץ להכין שלטים לקבוצות).
1. **מועצת הנוער** (עד עשרה משתתפים בקבוצה) – מתכנסת כדי לדון בדרכים לגיוס משאבים לפרויקטים שהם רוצים לקדם.
 2. **נציגי ארגונים** (ציבוריים, מגזר שלישי, עסקיים). בכל קבוצה עד ארבעה משתתפים. ניתן להפעיל עד עשר קבוצות) – מתכנסים כדי לדון בקריטריונים לתמיכה בפרויקטים השונים, בדרך בה הם יכולים לסייע למימוש הפרויקטים ובתנאים שבהם יעשו זאת.
 3. כל קבוצה מקבלת כרטיס מטלה, כרטיס פרויקטים וכרטיס ארגונים ומבצעת את הכתוב בו.

שלב ג' – קבוצתי

כרטיסי מטלה לקבוצות

כרטיס מטלה למועצת הנוער העירונית / יישובית:

קבעו מנחה לדיון שלכם.
החליטו על דרכים לגיוס משאבים מארגונים שונים בקהילה כדי לקדם את שלושת הפרויקטים המתוארים בהמשך.

התייחסו לשאלות הבאות:

1. אילו גורמים בקהילה רלוונטיים לקידום הנושא המוצג בפרויקט?
2. אילו משאבים נדרשים לכל פרויקט? (סיוע במימוש מה שמגיע על פי חוק, כסף, כוח אדם, ייעוץ, פרסום, חומרי גלם, אחר).
3. האם יש צרכים של התושבים שהרשות המקומית או משרדי הממשלה חייבים לתת להם מענה? מהם?
4. אילו ארגונים יוכלו לתת סיוע לפרויקטים שאותם אתם רוצים לקדם?
5. מה תוכלו להציע לארגון בתמורה לסיוע שלו?
6. באילו נימוקים תשתמשו כדי לשכנע את הארגונים השונים לתת את המשאבים שאתם מבקשים?

לאחר שתסיימו את הדיונים, התחלקו לזוגות או לשלישיות. על כל זוג / שלישייה להיפגש עם אחד מהארגונים הנמצאים בחדר. עליהם להציג את הצרכים של מועצת הנוער ולנסות להשיג את המשאבים הנדרשים. ניתן לבקש מכל ארגון סיוע עבור פרויקט אחד או עבור מספר פרויקטים.

כרטיס מטלה לנציגי הארגונים

לפני כשבוע קיבלתם מכתב ממועצת הנוער ובו פירוט שלוש הפרויקטים שבחרה המועצה לקדם השנה. בעוד כרבע שעה יגיעו אליכם נציגי הנוער ויבקשו את עזרתכם (לפרויקט אחד או יותר).

לקראת הפגישה דונו בשאלות הבאות:

1. לאילו פרויקטים אתם מוכנים לתת סיוע? מדוע?
2. איזה סוג סיוע אתם מוכנים לתת (סיוע במימוש מה שמגיע על פי חוק, כסף, זמן, כוח אדם, ייעוץ, פרסום, חומרי גלם, אחר)? מדוע?
3. האם תבקשו דבר מה בתמורה לסיוע שתיתנו? מדוע?

שימו לב: בזמן הדיון עם נציגי הנוער, זכותכם להפעיל שיקול דעת ולשנות את עמדתכם הראשונית. התנאי לשינוי מדיניות הוא הסכמת רוב חברי הארגון לכך. מותר לכם לבקש מבני הנוער לצאת מהחדר בשלב הדיונים שלכם, אם אינכם רוצים שיאזינו להתלבטויות שלכם. בסיום עליכם להודיע לבני הנוער אם אתם מוכנים לסייע להם, במה תסייעו ומה הם הנימוקים להחלטות שלכם.

כרטיסי הפרויקטים

1 כבר כמה שנים מתנהל ויכוח ביישוב לגבי הקמת בריכת שחייה. למרות הבטחות חוזרות ונשנות של ראשי היישוב – תמיד צצים צרכים אחרים חשובים יותר. כולם מתנערים מההבטחות בטענה שאין מספיק תקציב, אפילו לא להכנת תוכניות ראשוניות, ושיש דברים דחופים יותר לקדם למען התושבים. לבני הנוער נמאס. אין להם מה לעשות בקיץ. הים רחוק, והם מאוד רוצים בריכת שחייה. הם החליטו לקדם את הנושא.

2 לפני שנתיים נהרגו ארבעה בני נוער מהיישוב כתוצאה מהתהפכות רכבם בכביש בינעירוני משובש וחשוך כשחזרו מבילוי בלילה. תושבים שפנו למשרד התחבורה בדרישה לתקן את הכביש נענו ב"לך ושוב". הרשות המקומית אינה יכולה לטפל בכביש בינעירוני. רבים טוענים שבני הנוער נוהגים בפראות – וכך גם קרה עם אלו שנהרגו. השנה החליטו במועצת הנוער היישובית לעשות את הפעולות הבאות:

- א. לגייס משאבים כדי שיהיה מספיק כסף לשפץ את הכביש.
- ב. לדאוג להעברת קורסים מסובסדים ללימודי תיאוריה מוגברים בבתי הספר לכל מי שלומד נהיגה.

3 בסקר שערכו מחלקות הרווחה והחינוך ביישוב נמצא כי למעלה מ-100 ילדים מגיעים באופן לא סדיר לבית הספר מפני שחסר להם ציוד בסיסי ללימודים. בנוסף – ידוע על כ-50 משפחות בהן ההורים מובטלים ולכן הילדים לא מקבלים ארוחה חמה במהלך היום. כל אלו גורמים לקשיים בלימודים. ממחלקת הרווחה פנו אל מועצת הנוער היישובית על מנת שתסייע באיסוף ציוד לימודים לתלמידים, תגיש עזרה בלימודים ותפעל להספקת ארוחה חמה.

כרטיסי מידע על הארגונים

סניף הבנק המקומי

מנהל סניף בנק גדול, תושב המקום, ידוע כ"אכפתי" ומשקיע ביישוב. לכן הבנק תורם לפעולות ספורט ביישוב, נותן חסות לאירועי תרבות קהילתיים ועוד. תמורת הסיוע מבקש הבנק להציב במקומות מרכזיים ביישוב שלטי ענק המפרסמים את הפעילות הקהילתית של הבנק. לאחרונה סייע הבנק לשפץ את מגרש הספורט המקומי. במרבית הפרויקטים מתנה הבנק את תרומתו בכך שהעירייה או משרדי ממשלה אחרים יהיו שותפים במימון.

חברת הייטק באזור התעשייה ביישוב

המפעל שעוסק בפיתוח שבבים אלקטרוניים הוקם באזור התעשייה לפני כשמונה שנים. חזון החברה מדגיש את חשיבות הפעילות ההתנדבותית של העובדים וההנהלה בקהילה באמצעות הפניית משאבים (אך לא תרומה כספית). למשל – המנהלים הבכירים נותנים דוגמה אישית ומסייעים בהוראה פרטנית ובחוגי העשרה במתנ"ס לקבוצות נוער אחר הצהריים. בשנה שעברה העובדים שדרגו את חדר המחשבים בבתי הספר ובנו תוכנה לאיסוף מידע על פעולות התרמה שמארגנות תנועות הנוער ביישוב.

הרשות המקומית

ראש העירייה/המועצה וחבריה נבחרו לתפקידם לפני כחצי שנה לאחר מערכת בחירות סוערת. ראש העירייה/המועצה אינו מייצג מפלגה אלא רשימה עצמאית וחשוב לו לכלול מספר רב של נציגים בקואליציה על מנת להשיג את המטרות שהציב לעצמו.

היעדים המרכזיים שהציג במערכת הבחירות: שיפור איכות החיים ביישוב; הקטנת המגמה של עזיבת תושבים; סיוע לזוגות צעירים להשתלב במקום; הרחבת אפשרויות הביילוי והפעילויות לבני הנוער; קידום הפיתוח הסביבתי – גינון, שילוט רחובות וכבישים, שיפוץ מבני ציבור. אך הוא נאלץ להתמודד עם גירעון תקציבי שהשאיר קודמו בתפקיד. הוא מאמין כי בעזרת שיתוף פעולה עם התושבים, בעלי עסקים וארגוני מתנדבים יוכל לקדם את השגת מטרותיו.

הקרן הבינלאומית לקידום החברה בישראל

הקרן נוסדה לפני חמישים שנה על ידי יהודים בדרום אמריקה ועומדת בסימן התרחבות בכל הקהילות היהודיות באשר הן. הקרן פועלת בשיתוף משרדי ממשלה רבים, הסוכנות היהודית, הקרן הקיימת, עיריות ומועצות ברחבי הארץ, ארגונים ועמותות. מטרת הקרן היא צמצום פערים חברתיים וחינוכיים בישראל. היא עושה זאת על ידי מתן מלגות לתלמידים מתקשים, הקמת מרכזי העשרה, שיפור איכות החיים בפריפריה וכדומה. הקרן מסייעת בדרכים שונות: תרומה כספית, ייעוץ ארגוני, יצירת קשרים, בניית תשתיות ועוד. נציג בכיר של הקרן גר ביישוב שלכם וקראתם רבות בעיתונות המקומית עליו ועל פעילות הקרן.

חברת בוני העיר

אחת מחברות הבנייה המובילות בישראל קיבלה לראשונה זיכיון להקים שכונת מגורים חדשה ביישוב שלכם. השכונה צפויה לאכלס עם סיום הבנייה כאלף משפחות. הפרויקט הוא בראשיתו – ועוד לא ברור באיזו מידה יצליחו למכור את הדירות. החברה מתאפיינת בשמירה על סטנדרטים גבוהים בתכנון, בבנייה ובשירות ללקוחות. בשלושים שנות פעילותה התרחבה החברה ועסקה גם בתכנון סביבתי, מבני ציבור, שירותי פנאי ונופש ועוד. החברה יצאה לבורסה לפני שנתיים ומנהליה נדרשים להציג רווחים כספיים בסוף כל שנת תקציב. בחברה מועסקים בעלי מקצוע מעולים מתחומים שונים: כלכלנים, אדריכלים, מהנדסים, אנשי שיווק ואנשי ביצוע. לחברה ראייה ארוכת-טווח והיא מעוניינת להמשיך את תנופת ההתרחבות, להכפיל את המחזור מדי שנה, להמשיך בפריסת הפרויקטים הארציים ולגוון את אפיקי הפעולה שלה. החברה מאמינה בחינויות הקשר עם הקהילה ולכן דואגת לשתף את התושבים בתכנון הפרויקטים עוד בתחילת הדרך.

שלב ד' – בצוותים

קבוצת הנוער מתחלקת לצוותי גיוס משאבים. כל צוות נפגש עם אחד מהארגונים ומנסה לשכנע את חברי הארגון לתרום משאבים לפרויקט אחד או יותר, כפי שהחליטו בדיון המשותף.

שלב ה' – במליאה

דיווח: כל צוות ממועצת הנוער ידווח לאילו פרויקטים השיג סיוע. המנחה ירכז את המידע בדרך הבאה: מי הסכים לתת סיוע? לאיזה פרויקט? באילו דרכים?

למנחה: חשוב שבדיון שלהלן ייעשה שימוש במושגים: מגזר ציבורי, מגזר עסקי, מגזר שלישי, ארגונים ללא כוונת רווח וכד'. להעשרה ראה נספח.

שאלות לדיון:

1. האם היו חילוקי דעות בקבוצות השונות בשלב קבלת ההחלטות לגבי גיוס המשאבים? על מה הם נסבו?
2. אילו נימוקים הועלו לגבי סדר העדיפויות של פרויקטים ושל משאבים? אילו נימוקים סייעו לכם לשכנע זה את זה במצבים של חילוקי דעות?
3. אילו מניעים להתגייסות למען פעילות במסגרת החברה האזרחית עלו במהלך המשחק? אילו מהמניעים ראויים בעיניכם ואילו לא? מדוע?
4. כיצד, לדעתכם, צריכה החברה הישראלית להחליט על סדר העדיפויות בהקצאת משאבים להתמודדות עם סוגיות חברתיות?
5. ארגוני החברה האזרחית מתלבטים בין שתי עמדות: מחד – השלמת שירותי המדינה ומאידך – מאבק להשגת שירותים מהמדינה. האם שתי עמדות אלו באו לידי ביטוי במשחק ששיחקתם? כיצד? מהי עמדתכם בסוגיה זו? הסבירו.
6. חברת תקשורת גדולה תרמה כמיליון ₪ לשיפוץ בית ספר תיכון המאכלס תלמידים משכבות חלשות. המבנים נצבעו בצבעים המוכרים של החברה ונתלו כרזות המפרסמות אותה. משרד החינוך הביע את התנגדותו לשלטי הפרסום והם הורדו, אך הצבעים נשארו. בית הספר נעזר בשנים האחרונות במימון רב של חברות פרטיות להפעלת פרויקטים בתחום המחשוב, המדע ועוד.
– האם לדעתכם צדק משרד החינוך כשדרש להסיר את הפרסומות? מדוע?
7. התופעה של פרסום המעורבות הקהילתית של חברות עסקיות רווחת מאוד (דבר המנוגד לערך של "מתן בסתר"). מהם היתרונות והחסרונות של פרסום מעורבות חברתית?
8. האם צריכים להיות גבולות לפרסום? מהם?
9. מה חוותם בהקשר זה במשחק?
10. מהם היתרונות והחסרונות במעורבותם של גופים אזרחיים בחיי הישוב? (מה מרוויח הארגון? מה מרוויחה החברה?)
11. מניסיונכם כמתנדבים, אילו ארגונים שפגשתם (במסגרת מחויבות אישית, יוזמה פרטית, בתנועת הנוער וכו') עסקו בהשלמת תפקידי הממשלה? אילו עסקו בהחלפת תפקידי ממשלה? אילו עסקו בניסיון לשנות את סדר העדיפויות של השלטון (המקומי או המרכזי)? כיצד?
12. מה למדתם מהמשחק ומהדיון אילו עמדות בנוגע למעורבות חברתית תרצו לאמץ לעצמכם?

המונח **החברה האזרחית** מופיע לראשונה אצל הפילוסוף פרידריך הגל (1821), המבחין בין המדינה לבין החברה האזרחית. הגל רואה במדינה רשות המפעילה סמכות של כפייה וכוח פוליטי כדי ליצור אינטגרציה בין הצרכים של הפרטים המרכיבים אותה. לפיכך, המדינה פועלת בצורה מנוגדת לחירות האינדיווידואלית המאפיינת את "החברה האזרחית", שתפקידה לדאוג בראש ובראשונה לפעילות חופשית של חברה. אחת הדרכים להביא לידי ביטוי את הפעילות החופשית של האזרחים ב"חברה האזרחית" הינה באמצעות **ארגוני המגזר השלישי**. זהו מונח כולל לארגונים לא-ממשלתיים (Non Governmental Organizations - NGO) – עמותות, ארגונים פילנתרופיים, ארגונים וולונטריים, ארגוני מתנדבים, תנועות חברתיות וארגונים ללא כוונות רווח (מלכ"ר – Nonprofit Organization).

הוא מכונה "שלישי" כדי להבדילו **מהמגזר הציבורי** – גופים ומוסדות המצויים בבעלות ציבורית מכוח חוק, כמו משרדי ממשלה, מפלגות, רשויות מקומיות, המוסד לביטוח לאומי וכיו"ב ו**מהמגזר העסקי** – חברות עסקיות הפועלות למטרת רווח. תפיסת העולם של ארגון הפועל במגזר השלישי תלויה בתשובה שהוא נותן לעצמו בנוגע לשאלה: מי צריך לתת מענה לצורך שעולה בחברה? ישנם אלו המבססים את תפיסת העולם שלהם בעיקר על מתן מענה לצרכים על ידי הספקת שירותים במקום או כתוספת למה שניתן על ידי המגזר הציבורי, וישנם אלו הדוגלים בהקדשת המשאבים שלהם לשינוי המצב החברתי.

ארגונים העוסקים בשינוי חברתי (או ב"סינגור חברתי") מציעים הסתכלות חדשה ואחרת על המושגים "אחריות חברתית" ו"גישה דמוקרטית". את עיקר מאמצייהם הם מקדישים ליצירת כוח חברתי משמעותי נוסף על זה הקיים בידי המגזר הציבורי והמגזר העסקי. הם תובעים להיות שותפים שווים בתהליכי קבלת החלטות בנוגע למתרחש במדינה ובחברה. בכך הם מהווים גוף המתווך בין דרישות האזרחים לבין הממסד, משמשים פה לאזרחים חסרי יכולת ומשאבים, מספקים הגנה לאזרחים בתחום של זכויות האזרח, מגינים על אוכלוסיות מקופחות וחלשות ועוד. כאשר המאבק שלהם מצליח, התוצאה היא מימוש ערכים של שוויון הזדמנויות, חלוקה הוגנת של משאבים, זכויות הפרט ועוד. ארגונים מסוג זה יוצרים הזדמנויות לקשרים בין קבוצות חברתיות שונות, מאפשרים לאזרחים לקחת אחריות על גורלם ולהשתתף בהחלטות המתייחסות לחייהם.

דוגמאות לארגונים העוסקים בהשלמת שירותים או ממלאים צורך שלא ניתן לו מענה על ידי המגזר הציבורי: ארגונים המקימים בתי תמחוי, ארגונים המקימים ומפעילים הוסטלים למפגרים, מתנדבים הנותנים שיעורי עזר לילדים נזקקים וכדומה.

דוגמאות לארגונים המתמקדים בשינוי: ארגונים הנלחמים למען שינוי של חוקים בנושאי איכות הסביבה, ארגונים התובעים מהמדינה למלא את חובותיה כלפי האזרחים בתחום הרווחה, ארגונים המפגינים למען שינוי המדיניות הביטחונית ועוד.

לא אחת ארגון פועל בשתי הדרכים יחדיו או מחליף דרך פעולה אחת באחרת בעקבות שינויים חברתיים.

רוב ארגוני החברה האזרחית בעולם ובארץ מעורבים בעיקר בפעילויות חברתיות בתחומי התרבות, החינוך, שמירת הסביבה והגנה על זכויות האדם, מיעוטים, נשים, זקנים, חולים וילדים. כמו כן הם פועלים ליצירת דגמים של כלכלה קהילתית וסולידרית, המבוססת על שיתוף-פעולה בין יצרנים, צרכנים וסוחרים, ופיתוח רעיונות חדשים בתחום העסקי. כאן נוצרים ערכים ורעיונות חברתיים אשר מעניקים משמעות, זהות ויעוד לחיים החברתיים בתחומי התרבות, המדינה והכלכלה.

המאפיינים הבולטים של ארגוני המגזר השלישי הם מעורבות של מתנדבים הבוחרים להצטרף לפעילות או לארגון, שימוש במשאבים הניתנים כתרומה (כסף, מקום פעילות, ייעוץ, פיתוח, כוח אדם ועוד), ניהול-עצמי, ופעילות מתוך מוטיבציה אישית.

המחקר, העוסק ביחסי הגומלין של המגזר השלישי עם ממשלות ועם המגזר העסקי, מצביע על מערכות יחסים סבוכות למדי:

חברה עסקית עשויה להפריש כספים למען פרויקטים חברתיים - אם מתוך מניעים ערכיים ואם מתוך מחשבה שתמיכה בקהילה תוסיף לקוחות לחברה או תקנה לגיטימציה לחברה גם בתחומים אחרים של פעילותה.

רשות עירונית עשויה להפעיל שירותים באמצעות עמותות - כחלק מתהליכי הפרטה, כדרך להעסיק עובדים ללא צורך במכרזים או כדי להתמודד עם צמצומים תקציביים.

משרד ממשלתי עשוי לתמוך כלכלית בארגון העוסק בתחום פעילותו - כדי לעודד את מעורבות הציבור או כדי ליצור כוח רב יותר להשגת המטרות של המשרד מול גופים אחרים הפועלים בתחום זה (תופעה אופיינית מאוד לתחום איכות הסביבה למשל).

יש הסבורים כי רק באמצעות אחריות ופעולות חברתיות-מוסריות, חופשיות ועצמאיות, ניתן היום לרסן את הגלובליזציה, לחזק את המדינה בתחומי אחריותה המוצדקים ולעורר מחדש מודעות לזכויות אנושיות וחברתיות. הם טוענים כי מקור הסמכות והלגיטימציה של החברה האזרחית גדל ככל שקטנה מעורבותה הישירה בניהול המוסדות השלטוניים והכלכליים. לכן יש לוותר על שליטה ישירה במוקדי הכוח הפוליטי והכלכלי ואפילו על יצירת שותפויות עם המגזר הציבורי. פעילות עצמאית לחלוטין היא מקור ההשפעה הרוחנית-תרבותית רבת העוצמה של החברה האזרחית.

אחרים טוענים כי גם אם תצליח החברה לחלק את משאביה באופן צודק ולא תקפח אף אזרח - תמיד יהיו תחומים בהם יידרשו מעורבות ועשייה אקטיבית של הפרט ללא הישענות על הממסד. מעורבות זו תעצים את תחושת הסולידריות, ההשתייכות, האחדות והאחריות האישית, ולכן חשוב שהאזרחים יתרמו לעצמם וזה לזה.

מקורות

- מבט מהיר על המגזר השלישי - המרכז לחקר המגזר השלישי - אוניברסיטת בן-גוריון (מצגת)
<http://cmsprod.bgu.ac.il/NR/rdonlyres/BA858A30-8095-4140-B09E.pdf>
DED534B2583A/14757
- ישעיהו בן-אהרן, שעתו של המגזר השלישי: עליית החברה האזרחית בעולם ובישראל
http://www.civilsociety.co.il/articles/hevra_ezrahit_sheato_shel.htm
- הלל שמיד, "תרומתם של ארגונים ללא כוונת רווח לחברה האזרחית", **קהילה במרכז**, גיליון 3, 2003

מצביע - משפיע

בתאריך 8.2.2010 הודיע ראש הממשלה, בנימין נתניהו, כי בכוונתו להגיש הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות לכנסת כך שיאפשר "לבחור הרשום בפנקס הבוחרים השווה בחו"ל שהוא בעל דרכון ישראלי בתוקף במשך 10 שנים" להצביע בבחירות לכנסת.

בדברי ההסבר שהכינו חברי הכנסת, שהביאו הצעה זו, נאמר בין השאר:

"בעידן הגלובליזציה, כאשר אזרחים רבים שוהים בחו"ל לרגל עיסוקיהם ביום הבחירות, יש לאפשר להם להשתתף בבחירות באמצעות הנציגויות הישראליות, על פי נוהג שקיים במרבית המדינות הדמוקרטיות בעולם, כגון: בריטניה, גרמניה, ספרד, דנמרק, הולנד, נורווגיה, שווייץ, ארה"ב, קנדה, אוסטרליה וניו זילנד". משמעות החוק היא שישראלים שאינם גרים בישראל יוכלו להצביע ביום הבחירות בנציגויות ישראל בארצות מושבם.

הצעה זו מעוררת עניין רב בציבור וזוכה לתגובות שונות ומגוונות מכל קצוות הקשת הפוליטית.

מטרות:

- לבחון עמדות שונות בנוגע להצעת החוק לאפשר לישראלים בחו"ל להצביע לכנסת.
- לברר עם המשתתפים את השלכות החוק על "גבולותיה" של האזרחות הישראלית.
- לעורר מודעות לחשיבותה של זכות ההצבעה כביטוי לאזרחות אחראית ומעורבת.

עזרים:

- מבחר קטעי קריאה (נספח)

למנחה:

לפניך מבחר קטעים המביעים דעות בעד ונגד הצעת החוק. תוכל לבחור מתוכם מספר קטעים לצורך הפעילות, לפי שיקול דעתך.

1. הקטעים המביעים עמדה נגד החוק הם: 1,2,5,6,7,11
2. אפשר להציע למשתתפים לבנות "סיפורי דמויות" ולערוך משחק תפקידים להצגת העמדות השונות.

מהלך הפעילות

שלב א' - זוגי/קבוצתי

המנחה יפתח בדברי הסבר (ראה לעיל), ויאמר כי מטרת הפעילות היא לבחון את הצעת החוק שעלתה לאחרונה, לדון בשאלות שהיא מעוררת ולגבש עמדות מנומקות בנושא. המנחה יחלק לכל קבוצה קטעי קריאה בעד ונגד הצעת החוק.

כרטיס משימה זוגית/קבוצתית

בהצעת החוק החדשה נאמר כי אזרחים ישראלים הרשומים בפנקס הבוחרים ושוהים בחו"ל ביום הבחירות יוכלו להצביע בנציגויות ישראליות במקום הימצאם. קראו את הקטעים, סמנו את הטענות המשמעותיים בעיניכם בסוגיה זו ובררו את עמדתכם בנושא.

שאלות לדיון:

1. אילו שני נימוקים עיקריים עולים מהקטעים המצדדים בחוק?
2. אילו שני נימוקים עיקריים עולים מהקטעים המתנגדים לחוק? גבשו עמדה קבוצתית בנוגע להצעת החוק והכינו אותה להצגה במליאה. חשבו על נימוקים נוספים (שלא הוזכרו בקטעי הקריאה) לחיזוק עמדתכם בסוגיה שעומדת לדיון.

שלב ב' – במליאה

דיווח: המשתתפים יציגו בפני המליאה את העמדות והנימוקים שעלו בקטעי הקריאה ואת העמדות שגיבשו כתוצאה מהדיון הזוגי או הקבוצתי.

שאלות לדיון:

1. מדוע לדעתכם מעורר נושא הצבעת ישראלים בחו"ל עניין ציבורי רחב בחברה הישראלית?
2. מבין הנימוקים ששמעתם, מהם הנימוקים החשובים בעיניכם?
3. אילו לבטים או ספקות עוררו הקטעים שקראתם והנימוקים שהועלו בהם?
4. האם מישהו מכם שינה את דעתו בעקבות הקטע שקרא?
5. אילו מגבלות יש לנסח אם תתקבל הצעת חוק מעין זו? (למשל – משך השהייה בחו"ל, סיבת השהייה ועוד...)
6. במגילת העצמאות נאמר כי מדינת ישראל היא מדינת היהודים – האם אמירה זו משמעותה כי גם כל היהודים המתגוררים מחוץ לגבולות המדינה זכאים להצביע?
7. האם לדעתכם ההצבעה בבחירות מבטאת השתייכות למדינה? כן או לא? נמקו.
8. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שהו בחו"ל ערב הבחירות האחרונות יותר מחצי מיליון ישראלים בעלי זכות הצבעה. מה לדעתכם יכולה להיות ההשפעה של הגדלת מספר המצביעים על תוצאות הבחירות?
9. שיעור ההצבעה בבחירות לכנסת ה-18 עמד על 65.2%, כ-5% יותר מן הבחירות לכנסת ה-17, אך עדיין נמוך לעומת בחירות קודמות. בבחירות לכנסת ה-16 בשנת 2003 שיעור המצביעים עמד על 68.9%, וארבע שנים קודם לכן, בבחירות לכנסת ה-15, שיעור המצביעים היה 78.7%. (מתוך: פורטל השירותים והמידע הממשלתי www.gov.il).
- מה, לדעתכם, עלינו כמדינה וכחברה לעשות על מנת לגרום להשתתפות רבה יותר של ישראלים בהליך דמוקרטי חשוב זה?
10. זכות ההצבעה היא מהזכויות הבסיסיות של משטר דמוקרטי. זכות זו מטילה אחריות רבה על כל אחד מאיתנו. מה לדעתכם נדרש מכם כבני נוער לעשות על מנת להשתתף בבחירות?

1 לשאת את מחיר ההחלטה

"הזכות לקבוע את גורלה של ישראל צריכה להיות בידי אלה החיים בישראל ונכונים לשאת את מחיר החלטותיהם בבחירות לטוב ולרע. אני מאמינה שיש לעודד ישראלים יורדים לחזור לישראל, אבל הזכות לקבוע מה יקרה במדינה צריכה להיות שמורה לאלו שבחרו לראות בה את עתידם."

(ח"כ ציפי לבני, הארץ, 8.2.10)

2 צל כבד על מעשה הציונות

"ההצעה של ראש הממשלה... לתת זכות הצבעה לכחצי מיליון ישראלים המתגוררים בחו"ל מטילה צל כבד על מעשה הציונות. מדינת ישראל היא מדינה בעלת מאפיינים ייחודיים וההצבעה ביום הבחירות קובעת לא רק את איכות החיים במדינה, אלא גם את גורלנו, דהיינו החלטה על מלחמה או שלום. ההצבעה טומנת בחובה אחריות לתוצאותיה. מי שאינו מתגורר בארץ לא יישא באחריות לתוצאות ואנו שחיים כאן נצטרך להתמודד עם ההשלכות."

(ח"כ זאב ביילסקי, הארץ, 8.2.10)

3 זכות אזרחית

ד"ר כהן מסביר כי התומכים ביוזמה נשענים על זכויות האזרח - כפי שעושים במדינות רבות בעולם: "מה שמקובל בכל הדמוקרטיות, זה שאזרחים זכאים להצביע בלי שום קשר לחייהם העצמאיים, בלי קשר לבחירות האישיות שלהם - ובכלל זה לבחירה שלהם היכן לגור... זו זכות אזרחית. זה שהאדם החליט שהוא רוצה לגור כמה שנים בחו"ל, זה לא אומר שהוא מוותר על זכות ההצבעה או שהוא לא זכאי לה".

(ד"ר אשר כהן, 11.2.10, YNET)

4 להחזיר את הילדים הביתה

"זה צעד הכרחי בבחינת הקשר בין הישראלים תושבי חוץ, ילדיהם ומדינת ישראל. בעולם הבינו זאת מזמן. מקובל שאנשי מדע ומקצועות שונים גרים שלא בארצות מוצאם. מה שהיה נכון בעבר לא תקף כיום... מחקרים שנעשו... הראו כי הצעד יחזק את הקשר של יהודים בחו"ל עם ישראל, ואני מתפלא אם יהיו מפלגות שלא יתמכו בהצעה... חשוב לחזק את הקשר ולהחזיר את הילדים ארצה. כדי להצליח צריך להסתגל למציאות."

(פרופ יחזקאל דרוך, 11.2.109, YNET)

5 לא מוסרי באופן העמוק ביותר

"הצעת חוק האזרחות אומרת שיכול מישהו לקום בבוקר, להחליט איך ייראו חיינו, ואז לחזור הביתה, לנשק את איירין או קתרין, ולעזור לג'ון-ג'וניור להכין חיבור על לינקולן ומלחמת האזרחים...הדיון על החוק עוסק בשאלה למי זה מועיל. לא זה מה שחשוב. הבעיה איתו שהוא לא מוסרי באופן העמוק ביותר... אנחנו חיים בישראל מפני שבחרנו לעמוד בכל הקשיים שהיא מציבה בפנינו...אם מישהו אינו מתכוון - או אינו יכול - לעמוד בזה, זוהי זכותו. אבל אין לו זכות להגיד לנו איך לחיות..."

(יאיר לפיד, ידיעות אחרונות, 12.2.10)

6 אובדן כמה זכויות

"אינני פוסל אוטומטית את כל הישראלים שבחרו לחיות בחו"ל. אינני שופך עליהם קיטונות של זעם קדוש ואף לא מכנה אותם 'יורדים'. מצד שני, כל אדם צריך להבין שלפעולותיו יש תוצאות, ולא לו יש פנים שונות.. וכך, הגירה לארץ אחרת יכולה לשפר את מצבו הכלכלי של המהגר, את ביטחונו האישי, את הישגיו וקידומו המקצועי, אך מצד שני - עלולה להיכרך בגעגועים ובבדידות, בניתוק ממקומות, מאווירה, מאנשים, ובמקרה שלנו, גם באובדן כמה זכויות.."

(מאיר שלו, ידיעות אחרונות, 12.2.10)

7 זכות הבחירה היא אבן התשתית של תפיסת האזרחות הדמוקרטית

"הרעיון להעניק זכות בחירה לכנסת לאזרחים ישראלים היושבים בחו"ל הוא לא דמוקרטי ולא ציוני. זכות הבחירה היא אבן התשתית של תפיסת האזרחות הדמוקרטית. היא מעוגנת בהנחת היסוד, שלפיה העם גם מהווה את בסיס הלגיטימיות של ההכרעה הפוליטית וגם בסופו של דבר מפעיל אותה. בכך מקופלת ההצדקה המוסרית והעקרונית של השיטה הדמוקרטית: מי שמקבל את ההכרעה יישא גם בתוצאותיה, לטוב ולרע. השתתפות ללא נשיאה באחריות היא בלתי מוסרית ומערערת את יסודות הדמוקרטיה... מעבר לעניין הדמוקרטי קיים גם העניין הציוני. מדינת ישראל נועדה להיות מדינת הלאום של העם היהודי, והיא בנויה על ההנחה שיש משמעות לקיומה של ריבונות יהודית בארץ ישראל. הענקת זכות בחירה למי שעזבו את הארץ - וזו זכותם - מטשטשת את ההבחנה בין ישראל ליהדות הגולה. אולי אין לכנות את העוזבים 'יורדים', אבל מתן זכות בחירה מעניק לגיטימציה לעזיבת הארץ. עזיבתם של ישראלים רבים את הארץ נובעת לא רק מן הגלובליזציה, אלא גם מהעובדה שהיהודים היו עם נע ונד במשך אלפי שנים. הציונות ביקשה לעגן אותם במולדתם, והצעת החוק - בטשטשה את ההבחנה בין חיים בישראל לחיים בגולה - חותרת תחת מטרת העל הציונית: להיות עם חופשי בארצנו. זו אינה רק סיסמה, אלא מטרה אמיתית מוחשית."

(פרופ' שלמה אבינרי, הארץ, 10.2.10)

8 צריך להפסיק לקרוא למהגרים בשמות

"בישראל הבינו שאזרח יכול לשמור על זהויות בארץ המוצא שלו ובארץ בה הוא גר... הוא יכול לקיים עסקים בשתי מדינות, לבוא לבקר, וכך המדיניות הרבה יותר פתוחה ביחס למהגרים. בדומה לשאר העולם, שהבינו כאן שהתופעה בלתי ניתנת לעצירה. ישראל הבינה שצריך להפסיק לקרוא למהגרים בשמות, ורק כך ייתכן שיחזרו".
(ד"ר מלכה לב-ארי, 11.2.10, YNET)

9 תנו להם להצביע

"כדי להצביע לכנסת לא נדרשת מאיש 'שותפות למאבק לקיום המדינה', אלא אקט אחד בלבד: לקנות ביום הבחירות כרטיס טיסה, להגיע לקלפי בנתב"ג, להטיל פתק - ולחזור. גייסת 800 דולר? אתה רשאי לקבוע את גורלה של ישראל. לא גייסת? אינך יכול - גם אם שירתת בצה"ל, עשית מילואים, אתה עובד בחברת יצוא ישראלית ומגיע לארץ כל חודשיים-שלושה. אולי אתה אפילו מתנדב לפעולות הומניטאריות... החוק מתיר כבר היום הצבעה 'בכלי שיט ישראליים ובנציגויות הדיפלומטיות והקונסוליות של ישראל', אך ההצבעה בפועל מוגבלת לעובדי מדינה השוהים בחו"ל מתוקף תפקידם, וכן לימאים ולעובדי הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית, קרן קיימת, קרן היסוד - להם ולבני זוגם ולילדיהם עד גיל 20. האחרים אינם יכולים להצביע, בשל העדר הסדרי הצבעה נאותים. כלומר, זהו כשל טכני, לא פילוסופי. ולכן, תיקונו רצוי ומתבקש לפי ההגיון הפנימי של חוקי הבחירות. כך תבוטל האפליה לפי יכולת כלכלית הקיימת כיום..."
(סבר פלוצקר, ידיעות אחרונות, 17.2.10)

10 ישראל - מדינת בעם היהודי

"צריך לחוקק חוק שכל יהודי בעולם יהיה אזרח מדינת ישראל, גם אם הוא אינו גר כאן" - כך קובע רב היישוב בית-אל, מבכירי רבני הציונות הדתית. לדבריו, המהלך ייתן ביטוי ממשי לכך שישראל היא מדינת העם היהודי, יסייע לה במלחמה על הדמוגרפיה ו"יעזור גם בהצבעות ובהשפעה חזקה יותר על ההנהגה ..."
(הרב זלמן מלמד, 27.4.08, YNET)

11 ויתור על הדרישה לעלייה

"נתינת זכות הצבעה לתושבים הנמצאים בחו"ל אינה מוסרית מאחר שמדובר בקבלת הכרעות על ידי מי שלא יצטרך לשלם את מחירן, ומכיוון שיש בכך משום ויתור על הדרישה לעלייה בפועל... בחירה חופשית כורכת בעולם היהדות בין אחריות ובין תמורה, בין תשלום המחיר ובין זכויות.

דוגמה לדבר היא העובדה ששבט לוי שאינו יוצא למלחמה גם אינו יורש את הארץ (רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל). הענקת זכות הצבעה למי שאינו משלם את מחירה של הצבעה זו במובן הפשוט של המילה היא בעייתית מאין כמוה... שנית, מדובר בהכרעה כי הישיבה בארץ וההימשכות לה אינה הכרח אלא אפשרות בלבד... הענקת זכות בחירה זו שומטת את הקרקע מתחת לחובת העלייה הדתית והציונית. אפשר שבעתיד הדברים ישתנו. כל עוד מדינת ישראל נאבקת על עצם קיומה, לא יהיה זה נכון לנהוג כמנהג מדינות אחרות, המעניקות זכות הצבעה גם לגרים מעבר לים. אנו עדיין המדינה היחידה בעולם שיש ערעור על עצם קיומה, וככזו אנו חייבים לתבוע ממי שמבקש להשפיע על דמותה לעמוד בדרישה להיות שותפים עמנו. אם הוא החליט לכוון את גורלו בחיים של אומה אחרת – אל נא יבקש לקבוע את חיינו שלנו כאשר אנו עומדים בפני השאלות הקיומיות ביותר..." (הרב יובל שרלו, 11.2.10, YNET)